

Vår tids mest fryktelige sykdom

RELIGION

Daniel Berg-Hansen og Øystein Prytz

Religiøs tro og nyreligiøs overtro går hånd i hånd i et av verdens mest opplyste land, og setter Bjørneboes diagnose «mistilliten til vårt intellekt som tidens frykteligste sykdom» inn i en ny aktualitet 45 år etter hans presise formulering.

Sitatet er hentet fra Bjørneboes positive anmeldelse av religionsforsker Andreas Edwiens bok «Dogmet om Jesus. En bok om hans feiltagelser». Edwien fremsatte i 1965 et krav til de teologiske fakulteter om at skulle avklare sitt forhold til dogmene omkring «Jesu naturstridige fødsel og oppstandelse». Et vitenskapelig fakultet som forplikter seg til sannhetskravet må enten «legge frem beviser for postulatenes historiske sannhet eller hvis de ikke kan det, – fraråde sine kandidater i kirkens tjeneste å fremsette dem». Kravet står den dag i dag ubesvart, og teologenes forhold til sannhet og usannhet er om mulig mer uklart enn noen gang før. I stedet prioriterer teologer som Trygve Wyller å advare prinsessen mot å kontakte de døde, uten nevneverdig interesse for det metafysiske kvantesprang en slik kontakt innebærer.

Det unngåelige spørsmål er hvorvidt et «teologisk» fakultet har en rettmessig plass ved et universitet. Ikke bare er en lære (*logos*) om Gud (*teo*) en selvmotsigelse i seg selv, all den tid «Gud» er en hypotese som så langt ikke har latt seg bekrefte. Den historieforskning som er gjort omkring mulige modeller for Kristus-skikkelsen har på ingen måte underbygget tesen om et ufeilbarlig overmenneske som helbredet de syke og vekket de døde. Denne skikkelse hører med rette hjemme i religionen. Religionen på sin side, hører hjemme på universitetet som studieobjekt, ikke premissleverandør.

Dogmet «Tro på meg eller dø», fremsatt både av rabbineren fra Nasaret og profeten fra Mekka, er av det mest inhumane og uetiske slaget, og finner absolutt ingen klangbunn i våre moderne menneskerettigheter. «De ufeilbarlige autoriteter og grunnsannheter, samt deres troende tilhengere kan koste oss livet», skriver Bjørneboe, som et uhyggelig frampek mot den autori-

INTELLEKTUELT KNEFALL: Religiøst troende og representanter for alternativbevegelsen møter minimal motstand i norsk offentlighet, skriver forfatterne.

ILLUSTRASJONSFOTO: REUTERS/SCANPIX

tet religiøs overbevisning fortsatt har på mennesker i det 21. århundre. At også andre religioner enn kristendommen har legitimert blind vold, fritar ikke de teologiske fakulteter fra det ansvar de påtar seg ved å fastholde en anti-vitenskapelig opphøyelse av et menneske til en ufeilbarlig autoritet som dømmer levende og døde.

Likhetstegn mellom Kristus-skikkelsen som helbreder de syke og Snåsamannen stanser der Kristus, i tillegg til sine varme hender, også har moralsk rett til å tillate en verden der uskyldige barn er frontsoldater i fedrenes krig om

«Teologenes forhold til sannhet og usannhet er om mulig mer uklart enn noen gang før»

den sanne gud. Alt til fordel for en plan mennesket ikke kan fatte, Guds veier er som kjent uransakelige. En større mistillit til vårt intellekt mangler sidestykke, med mulig unntak av den overveldende alternativbevegelse som skyller som en flodbølge over vårt ganske land.

«Mistilliten til vårt intellekt» forener to fiender av fornuften, religiøs tro og nyreligiøs overtro. Den setter effektivt et likhetstegn mellom alt som er basert på ubegrunnede postulat. Teologisk fakultet viser sin mistillit til intellektet ved å nekte å ta inn over seg kravet om å etterstrebe sannhet som følger med universitetets vitenskapelige status.

Ved å drive forskning som ubeskjeddent søker å forene gamle myter med vitenskap driver de i praksis moderne okkultisme i ly av vitenskapens beskyttende vegger.

Alternativbevegelsens mistillit til intellektet er enda mer åpenbar og uttalt. At også dennes representanter møter minimal motstand i norsk offentlighet vitner ikke bare om at Bjørneboes analyse fortsatt er aktuell, det vitner om en intellektuell dekadanse. Velfødd på vitenskaps suksesser innen medisin og teknologi, har den intellektuelle latskapen fått gode kår. En latskap som ikke bare er uredelig ovenfor alt fornuften og intellektet har oppnådd, men som også bidrar til å legitimere folk som skor seg på sårbare menneskers godtroenhet.

I de siste ukers medier har ulike representanter for «mistilliten til vårt intellekt» slått hverandre i hodet med sin overtro. Teolog Wyller og Snåsamannen har advart skytsengel-eksperten Märtha mot å snakke med de døde. Spåmannen Henning Hai Lee Yang får støtte fra et klarsynt kornsirkelmedium i at å snakke med de døde ikke er vanskeligere enn «å ringe noen langt borte». Mot dårer kjemper selv guder forgyeves heter det. I Norges intellektuelle hengemyr ser det ut til at dårene og gudene kjemper side ved side for en knusende seier over fornuften.

Daniel Berg-Hansen, Cand.philol. i filosofi
Øystein Prytz, Ph.d. i fysikk

oystein.prytz@fys.uio.no

Treholt.

Det er tydeligvis nødvendig å minne om at denne saken handler om en *juridisk* dom, basert på tvilsom bevisførsel, der de mest åpenbare og best dokumenterte ulovlighetene later til å være begått av politiet. At mange på venstresida hadde et behov for å distansere seg fra Treholt da det sto på som verst, kan man saktens forstå. Men i dag hadde det vært fint om Klassekampen kunne være de første til å våge å stå fram og beklage sin mangel på maktkritisk journalistikk i denne saken, framfor å syng i kor med den etter manges mening inhabile og prestisjeopphengte seniorklubben i Akersgata.

Ivar Thomassen, Alta
ivarthom@start.no

Abort og argumenter

ABORT
Jon Kvalbein

Når man skal argumentere for et syn, er det viktig å bruke holdbare argumenter. I gårshagens Klassekampen sier nestleder i Kvinnepanelet, Kirsti Bergstø, at hun vil «støtte kampanjer som ufarliggjør abort». Hun viser til at «retten til egen kropp» er en viktig tilkjempet kvinneverett. Hun er imot økt støtte til Amatheia, som gir unge gravide veiledning både i valgsituasjonen og etter fødsel.

Nå er det et biologisk og ufrakomelig faktum at et foster aldri er en del av en kvinnes kropp. Fra konsepsjonen har hver celle i kroppen på det ufødte barnet arvestoffer som avviker fra mors. Det dreier seg om et selvstendig menneskeliv som er avhengig av ni måneders kost og losji hos sin mor. Å fremholde dette, er ikke «propagandavirksomhet» – slik som å påstå at fosteret bare er en del av kvinnens kropp. Når mange kvinner har psykiske problemer etter en abort, er det fordi de vet dette.

Amatheia presser ingen. Om gravide får informasjon som fører til at noen av dem velger å føde barnet framfor å ta abort, bør alle kunne glede seg over det. Det er positivt at Kvinnepanelet tilrår økt støtte til Amatheia.

Jon Kvalbein, Oslo
jkvalbei@online.no

Svar til Lunden

INTEGRERING
Knut Kjeldstadli

Kåre Lunden og andre historikere skal få tenke og forske i det de har interesse av, for meg. Når han foreslo å sammenlikne etnisk sammensatte og etniske homogene samfunn historisk, tolket jeg det slik at det var fordi det hadde relevans for situasjonen i samtida. Derfor min bemerkning om at det ikke er realistisk mulig å se for seg et slikt norsk samfunn i overskuelig framtid.

Knut Kjeldstadli, historiker
knut.kjeldstadli@iakh.uio.no

Klassekampens Alf Skjeseth på lederplass mandag kritiserer Skartveit for at hun «held fram med å hevde at overlevering av dokument fra Treholts side vart bevist under rettssaka».

Som sagt, Skartveit: Dette er Treholt-saken i et nøtteskall. Om det forholder seg slik du skriver – ja, så hadde Treholt-saken overhodet ikke voldt hodebry! Knapt nok den gang, og i hvert fall ikke 25 år i ettertid – og det er vel ikke akkurat noen presis beskrivelse av nyhetsbildet om dagen?

En sak til: Om Skartveit har rett, må det føre til at toppene i Willoch-regjeringa stilles for riksrett. Etter opptaket på Forsvarets Høyskole, ble de holdt *løpende orientert* om alt

som skjedde i etterforskninga. Dette kommer fram i boka spaningsleder Ørnulf Tofte skreiv i 1987, «Spaneren». I disse orienteringene skal det altså ha kommet fram at overvåkingspolitiet satt med bevis på at hemmelige dokumenter ble overlevert? Dokumenter hvis innhold daværende forsvarssjef, i vitnemål for retten, mente hadde gjort skade for landet tilsvarende «flere forsvarsbudsjett»? Og så grep de ikke inn!

I en kommentar 22. september tillot jeg meg å formulere et dementi for VG: «I en kommentar til Treholt-saken, kom vi i går til å skrive: 'Overvåkerne ... registrerte overlevering av dokumenter.' Dette er feil. Vi beklager.»

Jeg syns fortsatt dette ville være

en god idé. Om ikke annet, så med tanke på det journalistiske ettermålet.

Arild Rønsen
arild@puls.no

Braanens dom

TREHOLT-SAKEN
Ivar Thomassen

I serien «Vi hadde rett uansett i Treholt-saken» var turen tirsdag 28. september kommet til redaktøren i Klassekampen, med nok en oppramsing av mer eller mindre velfunderte politiske og moralske dommer mot